

Een themaschrift over beleid en regelgeving voor Cultuur- en Gemeenschapscentra

A R T I S J O K

De regionale volkshogescholen

Jaargang 01 – Nummer 02 – 31 augustus 2005

De 13 regionale volkshogescholen krijgen stilaan een gezicht. Ondertussen spreekt men ze aan met hun roepnaam - 'Vormingplus' - telkens gevolgd door de regio, bvb. Vormingplus Limburg. Met een uniforme

naamgeving en een fris logo zijn ze klaar om Vlaanderen te veroveren met vorming. Quasi elk vormingplus-centrum heeft een eigen webstek. De sites herken je aan het logo en de merknaam. Soms zijn ze ingekleurd volgens een gelijkaardig kleurenpalet, maar elk met een eigen finishing touch. Er is variatie in de eenheid of een beetje eenheid in de variatie. Deze trend trekt zich niet enkel door in de communicatie, maar zeker ook in de invulling, het aanbod en de werking van de verschillende vormingpluscentra. Ze vallen allemaal onder hetzelfde decreet en hebben dezelfde opdrachten gekregen. Maar hoe deze opdrachten concreet worden vertaald in de praktijk hangt van regio tot regio af. Elk vormingpluscentrum ent haar werking op de lokale situatie. En die kan nogal eens verschillen van Mechelen, tot Limburg, tot Oostende-Westhoek.

In deze Artijok willen we de Vormingpluscentra van dichtbij bekijken. Wat zijn de opdrachten? Welke doelstellingen streven ze na? We proberen ook verder te kijken dan de neus van het decreet... Hoe loopt het allemaal 'in het echt'? Hoe vertaal je de geest van het decreet naar de praktijk? Hoe nieuw is de nieuwe speler? En hebben ze hun plek al gevonden? Hoe positioneren ze zich t.o.v. andere spelers in het veld? En wat zijn de verwachtingen naar de toekomst toe?

U hoort in deze Artijok de stem van verschillende mensen, maar ze brengen ongeveer dezelfde klank uit. We interviewden een aantal mensen die het elke dag van dichtbij meemaken en die meebouwen aan de verwezenlijking van dit decreet.

“ Een beetje achtergrond”

Het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk

Op 4 april 2003 werd met het nieuwe decreet het landschap van het sociaal-cultureel volwassenenwerk volledig hertekend. Voortaan is er sprake van één decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk, waar er in 1995 nog drie decreten waren (telkens eentje voor de verenigingen, de vormingsinstellingen en de diensten). De totstandkoming van het decreet heeft heel wat voeten in de aarde gehad, en is een lang en moeilijk proces geweest.

Wat verstaat men nu eigenlijk onder 'sociaal-cultureel volwassenenwerk'? Het decreet verwoordt het als volgt:

“het omvat de activiteiten die de ontplooiing van volwassenen en hun maatschappelijke participatie willen bevorderen; personen nemen er vrijwillig deel aan, los van enig schoolverband en los van elke vorm van beroepsopleiding.”

Het decreet beperkt zich dus tot het sociaal-cultureel werk voor volwassenen - jongeren hebben een eigen decreet. Het vertelt ook niets over het sociaal-cultureel werk dat zich binnen bibliotheken en cultuurcentra afspeelt. Dit decreet regelt hoe de sector georganiseerd is: welke soorten organisaties worden erkend en gesubsidieerd en wat zijn de voorwaarden en opdrachten? Het gaat om een drietal werksoorten: (socio-culturele) verenigingen, vormingsinstellingen en bewegingen. Onder vormingsinstellingen verstaan we volkshogescholen en landelijke vormingsinstellingen. De landelijke instellingen zijn de gespecialiseerde (werken rond één thema), de syndicale en instellingen voor bijzondere doelgroepen (bvb. personen met een handicap).

Concept volkshogescholen

Op 4 april 2003 werd met dit decreet ook een nieuwe werksoort geboren: de regionale volkshogescholen. Het zijn pluralistische organisaties die elk in de eigen regio werken (de regio's worden

VVC 17210

Gallaitstraat 86 bus 23 1030 Brussel tel. 02 201 17 07 fax 02 201 07 19 info@cultuurcentra.be www.cultuurcentra.be

bepaald door de Vlaamse overheid, dat zijn er 13). Ze organiseren er het 'niet-formele educatieve aanbod', wat betekent dat ze aan volwassenen korte of langere cursussen aanbieden die niet leiden tot diploma's. Dit doen ze door een eigen aanbod en dat van andere aanbieders in de regio (bv. cultuur- en gemeenschapscentra, andere vormingsinstellingen, ...) zo ruim mogelijk te spreiden. Daarbij proberen ze dit niet-formele educatieve aanbod af te stemmen en te coördineren. Het is ook de opdracht van de volkshogeschool om dit aanbod bij zoveel mogelijk inwoners van de regio kenbaar te maken. Afhankelijk van de vastgestelde behoeften aan vorming binnen de regio stelt de volkshogeschool een educatief plan op. Hierin worden duidelijke keuzes gemaakt. Men wil geen ad hoc aanbodbeleid voeren volgens het 'u vraagt, wij draaien'-principe. De volkshogescholen willen een lerende gemeenschap opbouwen waarin rekening gehouden wordt met de situatie en de noden in de regio. (Prof. dr. Herman Baert, in 'Wat is een sociaal-culturele methodiek?', Socius, 2004)

De "hervorming"

De herstructurering tot regionale volkshogescholen ging niet over één nacht ijs. Een aantal cijfertjes illustreren de impact. In 2003 waren in Vlaanderen en Brussel nog 42 erkende vormingsinstellingen met 91 vestigingsplaatsen actief. Uiteindelijk zijn er 13 volkshogescholen actief in evenveel regio's en 16 (thematisch) gespecialiseerde vormingsinstellingen (werken landelijk). De herstructurering van de vormingsinstellingen had ook gevolgen voor het aantal gesubsidieerde medewerkers in de vormingsinstellingen. Dit aantal daalde van 512 eind 2003 tot 441 eind 2004. 8 medewerkers gingen op brugpensioen, 46 maakten gebruik van een ontslagregeling en 22 medewerkers werden tewerkgesteld in andere organisaties, waarvan 8 buiten de sector SCVW. 103 mensen gingen over naar de nieuwe volkshogescholen, ook 5 nieuwe medewerkers gingen aan de slag als coördinator of administratieve kracht in een van de volkshogescholen.¹ Dat de hervorming een belangrijke personeelskwestie veroorzaakte, leidt dus geen twijfel. Er werd niet alleen met stoeltjes geschoven, maar ook de taakomschrijvingen en de functies kregen een andere inhoud. "We hebben onderschat dat de taakhervorming niet zo evident was. Mensen die ingezet waren voor educatief werk, en die heel intensief inhoudelijk bezig waren, worden nu verondersteld veel meer socio-cultureel werker te zijn, af te stemmen, te netwerken en overleg te organiseren, wat eigenlijk toch een heel andere taak is." (Ria Van Asch, coördinatrice Vormingplus Mechelen)

De hervorming betekent echter ook: nieuwe kansen, een stroomlijnen van het vormingswerk, een nieuwe

dynamiek, netwerking en samenwerkingsmogelijkheden, in zekere zin ook een vooruitgang. "We zaten met een heel versnipperde sector, en op termijn was het mijns inziens niet haalbaar om zo verder te doen," aldus Ria Van Asch. "De overheid heeft heel sterk gestuurd en de nadruk gelegd op het coördineren. Wat niet zo eenvoudig om te zetten is in de praktijk, als er nog weinig know-how werd opgebouwd om die opdracht uit te voeren. Maar anderzijds geeft die overheid ons ook de ruimte en de financiële mogelijkheden, waardoor we ons gesteund voelen."

¹ Informatie cijfers: [www.socius.be](http://www.socius.be/modules/indexscw.php?id=261)
<http://www.socius.be/modules/indexscw.php?id=261>

De opdrachten

Een eigen aanbod

Een vormingpluscentrum is in de eerste plaats een centrum waar op zijn minst educatieve activiteiten georganiseerd worden of plaatsvinden. De volkshogescholen moeten vorming organiseren voor individuen en groepen. Deze vorming situeert zich in de niet-formele sfeer. Bea Elskens (Socius) wijst erop dat die grens tussen het niet-formele en het beroepsgerichte niet meer zo strikt te trekken is. Zo kan een cursus vergadertechnieken nuttig zijn in functie van je job, maar ook in functie van het vrijwilligerswerk dat je daarbuiten doet. In die grijze zones is het nog aftasten hoe deze vormingsactiviteiten worden ingevuld.

Spreiding van het aanbod

De volkshogescholen moeten zich richten tot een breed publiek en proberen doelgroepen te bereiken die vroeger niet bereikt werden. Dat is volgens Bea Elskens (Socius) een terecht verwijt dat het beleid gemaakt heeft naar de vormingsinstellingen van vroeger. Zij richtten zich vooral op een middenklasse publiek. In het nieuwe decreet hebben volkshogescholen de expliciete opdracht gekregen om zich ook tot andere doelgroepen te richten: kansarmen, laaggeschoolden, allochtonen, senioren, gehandicapten, ... "Dat is nog wat zoekwerk," vertelt Bea Elskens. "Het vraagt om een omgevingsanalyse: welke doelgroepen zijn er in deze regio, wat is er hier mogelijk? Als je specifieke doelgroepen wil bereiken, moet je hoogstwaarschijnlijk op een andere manier gaan werven en promotie voeren, moet je andere programma's uitwerken of andere activiteiten en projecten opzetten, of moet je je methode aanpassen om met hen te werken."

Hiervoor is er overleg nodig met gespecialiseerde vormingsinstellingen en met de samenlevingsopbouw, die over de know-how en expertise beschikken.

Coördineren: primus inter pares of keizer Nero?

De volkshogescholen zijn een belangrijke spilfiguur in het vormingsveld. Hun sleutelrol ligt op dit moment vooral in het coördineren van al het niet-formele educatieve aanbod. Daarbij hoort het analyseren van de omgeving, het detecteren van behoeften en noden, en bijgevolg ook het vaststellen van tekorten in het aanbod en dat trachten op te vullen. Geen evidente opdracht, dat beamen quasi alle geïnterviewden. Bea Elskens stelt de vraag “Wat betekent dat nu eigenlijk, dat coördineren en afstemmen? Welke invulling geef je daaraan, wie moet je daar allemaal bij betrekken en hoe pakken we dat aan?” In een werkgroep van Socius gaat men hier dieper op in. Via uitwisseling van ideeën, tracht men systemen uit te denken om een regio in kaart te brengen, enz. Lode Vermeersch (FOV) beschouwt het coördineren in de eerste fase eerder als overleg organiseren met de verschillende partners: “Ik denk dat coördineren te interpreteren valt als een stuk samenspraak en overleg om samen te zoeken met de verschillende partners. Het betekent in eerste instantie met de verschillende partners gaan samen zitten en praten – wat doen jullie, wat doen wij, hoe kunnen we het samen beter doen?” Zo gaat hij verder: “Het decreet kan dat wel schrijven, maar die organisatie heeft niet meteen de autoriteit om daar in de regio alle partners tot de orde te roepen en te gaan zeggen wat ze moeten doen.” Daaraan voegt Ria Van Asch (Vormingplus Mechelen) toe dat je als volkshogeschool eerst het mandaat moet verwerven om te kunnen coördineren. Vormingplus Mechelen heeft daarom een heel aantal sleutelfiguren uit de regio uitgenodigd om de eigen werking in de eerste plaats bekend te maken en zich voor te stellen. Zo voerde ze gesprekken met cultuurcentra, cultuurbeleidscoördinatoren, bibliothecarissen, maar ook politieke figuren als de burgemeesters en schepenen van cultuur, om zo voor een stuk dat mandaat te verwerven. “We hebben ons aanvankelijk dienstverlenend opgesteld, door de vraag te stellen aan deze sleutelfiguren: aan welk soort overleg hebben jullie iets? Dat werkt beter dan van op een afstand die dingen trachten uit te denken en van bovenaf toe te passen,” aldus Ria Van Asch.

Je zou een volkshogeschool kunnen omschrijven als een ‘primus inter pares’. Ze tracht aan procesbegeleiding en procesbewaking te doen, ze wil een sturende rol vervullen in het aanbod. Bart Wauters (CC Ter Dilft, Bornem en bestuurslid Vormingplus Mechelen) beschouwt de volkshogeschool eerder als een ‘neutrale’ speler, ze brengt mensen samen en begeleidt het overleg. Bij samenwerkingsprojecten biedt de volkshogeschool praktische ondersteuning.

Noemi De Clercq (Vlaamse Administratie, Team Sociaal-Cultureel Volwassenenwerk) benadert de coördinerende functie vooral vanuit het oogpunt van

de burger. Op basis van een inventaris van het aanwezige aanbod en de aanbieders, kan men blinde vlekken en overlappings detecteren en proberen af te stemmen. “Het is echter niet de bedoeling dat de volkshogescholen het aanbod van andere organisaties overneemt. De volkshogeschool ondersteunt waardevolle initiatieven en gaat op zoek naar partners bij het ontwikkelen van een aanvullend eigen aanbod. Belangrijk hierbij is dat elk vormingpluscentrum zijn werking afstemt op de noden en de specificiteit van de regio en inspeelt op de behoeften van de inwoners. Het accent ligt niet op één bepaalde taak of functie, maar op het centraal stellen van de burger en zijn niet-formele educatieve behoeften.”

Toch even duidelijk stellen dat het hier draait om het coördineren van het bovenlokale, of het centrumoverschrijdende. Van de hele lokale initiatieven van bv. de lokale verenigingen, wenst men af te blijven. De volkshogeschool wil zich wel dienstverlenend opstellen en ondersteunen als er een vraag komt, maar ze zal zelf hierin nauwelijks initiatief nemen.

Dit hele coördinatiegebeuren heeft ook een technisch aspect. Om al die informatie te verzamelen, up to date te houden, het overzicht te bewaren, de regio in kaart te brengen, enz... worden er instrumenten ontwikkeld. Zo is er bv. 'Scarabee', een elektronisch instrument voor databeheer. Dat zit allemaal nog in kinderschoenen en wordt ondersteund door Socius. Daarnaast kunnen de Vormingpluscentra het vormingsaanbod uiteraard ook invoeren in de gekende online databank www.prettiggeleerd.be

Communicatie

Een volkshogeschool wordt geacht het eigen aanbod en dat van partners uit de regio bekend te maken. Ook geen sinecure, zo blijkt. “Als je alleen nog maar kijkt naar het aanbod van cultuurcentra, en je zou dat samen publiceren, dan zit je al met een telefoonboek.” Dat werkt ook niet voor het publiek. Met een website kan er natuurlijk veel meer, via databanken en met links naar alle mogelijke aanbieders van vorming. Nadeel is dat je hiermee een groep mensen, die nog geen toegang heeft tot die virtuele ruimte, uitsluit. Er moet daarnaast dus gezocht worden naar alternatieven. Ideeën zijn bv. markten of beurzen gekoppeld aan een aantal workshops. Men denkt ook aan bekendmaking via gemeentelijke publicaties of via de brochures van de verschillende partners. Bart Wauters (CC Ter Dilft, Bornem) omschrijft dit als ‘kruisbestuiving’: “Hier en daar publiceer je iets interessants uit het aanbod van een parteraanbieder, als een soort lokaas of ‘teaser’. Op die manier gaat er een licht op bij de consument ‘Aha, daar gebeurt er ook iets’ en wordt men nieuwsgierig naar meer. Zo hebben wij in onze

nieuwe vormingsbrochure iets opgepikt uit het vormings-aanbod van CC Willebroek en Puurs. Dat werkt beter dan het hele aanbod te storten op de gebruiker, die door het bos de bomen niet meer kan zien.”

Gemeenschapsvorming en culturele functie

Dit zijn functies die op dit moment nog niet erg opgepikt worden door de volkshogescholen. Er wordt nog volop gezocht naar: wat betekenen deze functies? Hoe moeten we dat gaan invullen? Wat kan dat betekenen?

De notie ‘gemeenschapsvorming’ wordt in bijna alle decreten ingeschreven, ook in het decreet lokaal cultuurbeleid. Is dat iets waar volkshogeschool en cultuur- en gemeenschapscentra elkaar in kunnen vinden als partner? Ik vroeg het aan Ria Van Asch. “De administratie geeft ons veel ruimte bij het invullen van het begrip gemeenschapsvorming. Voor ons is het niet echt gebonden aan bepaalde indicatoren. Op dit moment zijn we een aantal projecten gestart, o.a. “Wijkelingen”. In dit project wordt met nieuwkomers gezocht naar integratie in de buurt, waar er ook plaats is voor cultuur, en voor drankjes en hapjes. In de eerste plaats werken we daarvoor samen met wijkhuizen, maar de bedoeling is om op lange termijn ook met de cultuurcentra te kunnen samenwerken.” Gemeenschapsvorming wordt in het vormingswerk vaak verbonden met burgerschap en burgerschapsvorming, en soms ook ‘empowerment’. “En daarvoor moet je natuurlijk uit uw volkshogeschool, dichter naar de buurt toe, dichter bij de mensen.”

Centrale informatiebank

De volkshogeschool brengt de regio in kaart, doet aan informatieverzameling over het vormingsaanbod, sprokkelt goede praktijkvoorbeelden en frisse ideeën bijeen, enz... Hieruit putten vormingswerkers en partners informatie en inspiratie.

Ondersteuning

De volkshogeschool wil aan de verschillende vormingsaanbieders ondersteuning bieden. Dit doet ze via diverse wegen: het aanreiken van educatieve en organisatorische tips, praktische (of administratieve) ondersteuning, het ter beschikking stellen van bepaalde modellen of stramienen, projectmatige ondersteuning... Een aantal concrete voorbeelden:

- Vormingplus Mechelen geeft een Ideeënboek uit, gevuld met ideeën voor boeiende en toegankelijke vormingsactiviteiten met een leuke methodiek, ideeën voor vorming op maat van je organisatie, gegevens over sprekers en ervaringsdeskundigen om je vormingsactiviteit op te fleuren.

- Vormingplus Kortrijk (– Roeselare – Tielt) geeft een gelijkaardige bundel uit, ‘Vademecum’ genaamd. Hierin vind je contactgegevens van interessante vormingscursussen en educatieve medewerkers. Het vormingpluscentrum wil hiermee de autonomie van de cultuur- en gemeenschapscentra ondersteunen.
- Een aantal vormingpluscentra ondersteunen en promoten de ‘Week van de Amateurkunsten’.
- CC Lokeren: “De personeelslast neemt niet toe, ondanks de uitbreiding van het vormingsaanbod binnen het cultuurcentrum. Reden is dat Vormingplus de administratieve taken voor het organiseren van een aantal cursussen binnen het cultuurcentrum op zich neemt.”

Verder kijken dan de neus van het decreet lang is...

De ene vormingplus is de andere niet. Allen kregen ze dezelfde opdrachten toebedeeld via het decreet. De lokale, of beter regionale situatie maakt dat de accenten ergens anders liggen of dat de vormingpluscentra dit anders uitwerken. Dat is ook wat Noemi De Clercq van de administratie SCVW hierover vertelt: “De middelen en instrumenten die ingezet worden en de klemtonen die gelegd worden, kunnen verschillen naargelang de regio. Aangezien het de bedoeling is dat elke volkshogeschool optimaal rekening houdt met de regionale context waarbinnen zij functioneert, wordt de nodige vrijheid gegeven om op zoek te gaan naar een aanpak op maat van de regio.”

In de praktijk zou je kunnen zeggen dat men balanceert op een continuüm tussen de sterk coördinerende rol en het realiseren van een sterk eigen aanbod. De vormingpluscentra met een uitgebreid eigen aanbod vervullen voornamelijk de traditionele educatieve functie. Ik heb geprobeerd een aantal factoren te onderscheiden die op dit moment bepalend zijn voor het profiel en de werking van de volkshogeschool:

De voorgeschiedenis: ‘geen heden zonder verleden’

“Sommige volkshogescholen zijn als het ware ‘uit het niets’ ontstaan, volledig bemand met nieuwe mensen die geen geschiedenis hebben in de sector. Anderen zijn ontstaan door het samengaan van verschillende socio-culturele vormingsinstellingen die er voor het decreet waren. De volkshogescholen met zo’n geschiedenis, zijn in de eerste fase teruggevallen op de dingen die de oude vormingsinstellingen organiseerden. Dat is ergens ook logisch: je begint met wat je in huis hebt en zet dat voorlopig verder. Naarmate je bezig bent, stuur je bij.” (Lode Vermeersch, FOV)

Het bestaande aanbod in de regio

Niet alleen het aanbod van de vroegere vormingsinstellingen, maar ook het bestaande aanbod van andere partners uit de regio heeft invloed op hoe de volkshogeschool haar rol opneemt. Bea Elskens duidt dit met een voorbeeld: “De regio van de Vlaamse Ardennen is een regio waar heel veel mogelijk is, maar waar tot nog toe zeer weinig was. Er zijn weinig cultuurcentra en weinig infrastructuur. Maar anderzijds is er nogal wat verenigingsleven. Dus de volkshogeschool zal daar vooral connecties gaan leggen met die verenigingen.” Op plaatsen waar er al veel gebeurt en het aanbod groot is, zal een volkshogeschool meer haar coördinerende rol vervullen. “Het hangt er ook vanaf hoe groot de volkshogeschool is,” verduidelijkt Lode Vermeersch. “Om een vergelijking te maken: volkshogeschool Antwerpen is ontstaan uit verschillende organisaties, die al een groot aanbod hadden. Het spreekt bijgevolg voor zich dat Vormingplus Antwerpen, die ongeveer 30 werknemers telt, een sterk eigen aanbod heeft. In regio Halle-Vilvoorde is men zeer klein begonnen, zonder ‘erfstukken’. Daar wordt nu meer de focus gelegd op samenwerking en projectmatige werking in plaats van zelf uren educatieve programma’s aan te bieden.”

Verschillende spelers / partners

De volkshogeschool kan niet werken op haar eentje. Ze houdt rekening met de verschillende spelers in haar regio. Hieronder verstaan we: verenigingen, cultuur- en gemeenschapscentra, bibliotheken, cultuurbeleidscoördinatoren, bewegingen, centra voor basiseducatie, volkscultuur en erfgoed, wijkhuizen, ...

Publiek

Voor de volkshogeschool komt het er ook op aan om in te spelen op de behoeften van haar publiek. Maar wie zijn dat? Voor Leuven, als studentenstad, zal dat anders zijn, dan bvb. Halle-Vilvoorde die ook te maken heeft met een heel speciale populatie, nl. de EU-ambtenaren. Hoe kan je die bereiken? Dat zijn dan niet de kansarmen, maar de kansrijken, die vroeger ook niet bereikt werden. Volkshogeschool Brussel, Citizenne genaamd, vertrekt dan weer van de zeer specifieke context van een tweetalige hoofdstad, met een zeer divers publiek.

Identiteit van de regio

Met deze factor doel ik op een soort ‘samenhorigheidsgevoel’ van de inwoners van de regio. Voelen deze mensen zich met elkaar verbonden, voelen zij zich als het ware bvb. “regio-Oostbrabant-burger”, naast hun identiteit als Belg of Vlaming? Ook dit is iets waar een volkshogeschool mee worstelt. Heeft het zin een regio te coördineren, waarbij de ene geen voeling heeft met de andere? Maar ook hier wordt er naar oplossingen gezocht. Zo

heeft Vormingplus Mechelen ervoor gekozen om haar regio op te splitsen in vier deelregio’s: Bornem, Mechelen, Heist-op-den-Berg en Lier. Voor volkshogeschool Kempen ligt dat misschien iets gemakkelijker. De regio Kempen is een regio die in de realiteit ook leeft in de hoofden van de inwoners. Toch wordt ook deze regio opgesplitst in 4 deelregio’s. Daar spelen de geografische kenmerken van de regio een rol in: er zijn vier stedelijke kernen (Turnhout, Geel, Mol en Herentals) en daartussen agrarische gebieden voor land- en tuinbouw.

Samenwerking met cultuur- en gemeenschapscentra

Vóór het decreet waren er natuurlijk ook al relaties tussen de vormingsinstellingen en cultuurcentra, maar dat bleef meestal beperkt tot het inhuren van cursussen of een educatief medewerker. Nu wordt er van beide partijen meer verwacht.

Een heel aantal volkshogescholen hebben van bij de opstartfase cultuurcentra betrokken. Dit maakt dat een aantal directies of stafmedewerkers van cultuur- en gemeenschapscentra in de raden van bestuur of de algemene vergadering van een vormingpluscentrum zetelen. Die verwevenheid zorgt voor een stuk verbondenheid, het voedt de samenwerking tussen cultuurcentrum en vormingpluscentrum van binnenuit.

Het is uiteraard niet mogelijk dat alle cultuurcentra op die manier betrokken zijn bij Vormingplus. Maar dat mag de samenwerking niet verhinderen. Die samenwerking kan verschillende vormen aannemen: het organiseren en ondersteunen van gezamenlijke vormingsactiviteiten, het aankondigen van elkaars aanbod, het uitwisselen van ideeën en knowhow, ... Hierbij is het wel belangrijk dat volkshogeschool en cultuurcentrum elkaar vinden. Initiatieven tot ontmoeting worden aan beide kanten genomen, maar vaak is het de volkshogeschool die zichzelf komt voorstellen en een eerste gesprek aangaat.

Concrete voorbeelden van samenwerking:

- Contactgegevens + link op de website van vormingplus naar de cultuurcentra.
- Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen en het cultuurcentrum van Wevelgem zetten samen een Lokaal Educatief Netwerk op om het aanbod op elkaar af te stemmen en om verenigingen te ondersteunen.
- Categorieel Overleg VVC: presentatie en voorstelling van de volkshogescholen in West-Vlaanderen + samenwerking met vormingplus als aandachtspunt/agendapunt binnen het categorieel overleg.
- CC Lokeren vraagt Vormingplus Waas en Dender deel te nemen aan de Lokerse Cultuurmarkt, en om eventueel een aantal proeflessen te organiseren.

Verhouding met de gespecialiseerde vormingsinstellingen

Het is de bedoeling van het decreet dat volkshogeschool en gespecialiseerde vormingsinstelling elkaar goed zouden vinden. Vooral omdat ze voor een stuk complementair zijn gemaakt aan elkaar: de volkshogescholen met een voor hun eigen regio breed en laagdrempelig aanbod en de gespecialiseerde met een aanbod over heel Vlaanderen, rond een bepaald thema. "In principe zou je kunnen zeggen dat wanneer die twee kanten van de medaille optimaal functioneren, iedere inwoner of burger van het land een vrij grote kans heeft om dicht bij huis een aanbod te vinden en cursussen te volgen of aan activiteiten deel te nemen." (Bea Elskens, Socius)

Lode Vermeersch (FOV) verklaart dit idee nader: "Als de volkshogeschool een behoefte detecteert in de regio, een behoefte waar een gespecialiseerde vormingsinstelling een aanbod voor heeft, dan moeten die elkaar kunnen vinden." Maar die theorie is niet voor 100 % goed uitgewerkt. "Het decreet verplicht namelijk de gespecialiseerde vormingsinstellingen om jaarlijks met minstens 5 volkshogescholen samen te werken, maar legt die verplichting niet op bij de volkshogescholen. Zo ontstaat er een stuk ongelijkheid binnen die samenwerking." In de praktijk blijken beide werksoorten zoekende te zijn. Er wordt al heel wat samengewerkt, ondanks een aantal obstakels. Eén obstakel is bvb. de prijszetting. Als een volkshogeschool iets organiseert met een gespecialiseerde vormingsinstelling, rijzen er een aantal vragen: Wie betaalt wie? Wie heeft welk aandeel in de samenwerking? Enzovoort... "Ze moeten daar nog een stuk traditie rond opbouwen, en die zal er wel komen als ze voldoende de tijd krijgen om te groeien."

Overleg en ondersteuning

Om al deze opdrachten te kunnen waarmaken hebben de volkshogescholen zelf ook nood aan ondersteuning, overleg en ervaringsuitwisseling. Zo moet niet ieder op zichzelf het warme water uitvinden. Socius, het steunpunt voor sociaal-cultureel volwassenenwerk en FOV, de koepelorganisatie en belangenbehartiger, nodigen "de dertien" op regelmatige basis uit. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen wat zuiver inhoudelijk en methodisch is - dat wordt opgevolgd door Socius, en wat zuivere beleidskwesties zijn - dat wordt opgevolgd door FOV. Eenvoudig is dat niet, aangezien veel inhoudelijke vraagstukken een beleidsmatige kant hebben en omgekeerd. Daarom gebeurt het dat Socius en FOV samen vergaderingen organiseren waar de beide zijden aan bod komen.

Bovendien nodigt de ene de andere uit wanneer hij iets organiseert voor de volkshogescholen. Naast de maandelijkse vergaderingen van 'de 13', zijn er ook nog werkgroepen, bvb. bij Socius zijn er werkgroepen rond ICT, de coördinatie van het educatieve aanbod, ... FOV zorgt er dan weer voor dat hun belangen verdedigd worden in bepaalde dossiers, zoals bvb. het systeem van de opleidingscheques.

Rol van de Administratie Sociaal-Cultureel Volwassenenwerk

Niemand dan de administratie zelf, kan hierop een beter antwoord geven. Daarom laat ik Noemi De Clercq, die de opvolging van de volkshogescholen ter harte neemt, aan het woord. "De administratie dient erover te waken dat de wetgeving wordt uitgevoerd. Aangezien de volkshogescholen van nul uitgebouwd worden, is er een intensieve opvolging vereist. Deze opvolging gebeurt op verschillende manieren. De documentatie, de verslagen en de plannen die aan de administratie bezorgd worden, worden grondig bekeken. De administratie gaat jaarlijks op bezoek om een opvolgingsgesprek te voeren dat als bedoeling heeft de uitvoering van het decreet te optimaliseren. In de gesprekken staat de aandacht voor de opdrachten van de volkshogescholen en de evolutie van de concrete werking centraal. Aan de hand van gerichte vragen wordt ook nagegaan hoe de organisatie is omgegaan met aandachtspunten die door de administratie of de adviescommissie geformuleerd werden en wordt er feedback gegeven op de ingediende documenten. In de maanden mei en juni bracht de administratie voor de tweede maal een bezoek aan alle volkshogescholen om de evoluties in de werking op te volgen en ondersteuning te bieden. Dit is nodig omdat er nog heel wat vragen leven over de concrete invulling van de opdrachten en de uitbouw van de werking."

Hoop op een mooie toekomst...

Ik polste bij elk van de geïnterviewden naar hun verwachtingen voor de toekomst van de volkshogescholen.

Verwachtingen t.o.v. cultuurcentra en gemeenschapscentra

Socius (Bea Elskens): "Ik zou de vraag eerder omkeren, wat verwachten de cultuur- en gemeenschapscentra van de volkshogescholen. Maar ik denk dat vormingpluscentra voor een stuk vooral **openheid** verwachten om met hen samen op weg te gaan en samen projecten uit te proberen. Samen dingen in gang steken. Het is niet de bedoeling dat de vormingpluscentra de educatieve taken of opdrachten van cultuur- of gemeenschapscentra of

andere partners overnemen of dat vormingplus taken zal afstoten naar cultuurcentra of cubelco's, enz... Volkshogescholen verwachten volgens mij dat er uiteindelijk een meerwaarde komt uit het feit dat twee verschillende subsectoren de koppen bij elkaar kunnen steken, informatie uitwisselen, elkaar kennen, informatie doorspelen en samen de schouders zetten onder een aantal activiteiten, zodat daar boeiende dingen uitkomen."

Vormingplus Mechelen (Ria Van Asch): "Op dit ogenblik zijn we nog volop aan het verkennen en willen we op de eerste plaats een goed zicht hebben op wat cultuur- en gemeenschapscentra doen, waarom ze het doen en hoe ze inspelen op de behoeften van de gemeenten. Op langere termijn verwachten we van hen een stuk bereidheid om deel te nemen aan overleg om overlappingsen te vermijden en blinde vlekken op te sporen."

Administratie SCVW (Noemi De Clercq): "De volkshogescholen kunnen hun opdrachten enkel waarmaken indien zij kunnen rekenen op de medewerking van andere culturele aanbieders uit de regio. Aangezien het niet eenvoudig is om als nieuwe organisatie een mandaat te verwerven en een coördinerende rol op te nemen, richtte de minister reeds een schrijven aan alle gemeentebesturen van Vlaanderen om de volkshogescholen officieel voor te stellen en een beeld te geven van hun opdrachten."

Verwachtingen t.o.v. Vormingplus

CC Ter Dilft (Bart Wauters): "Ik denk dat je van de volkshogescholen mag verwachten dat zij een **meerwaarde** creëren. Ik zie die meerwaarde vooral in het ondersteunende, de procesbegeleiding, de centrale informatieverzameling, de behoeftedetectie en het geven van impulsen daar waar er tekorten zijn... Met de volkshogescholen wordt er gezorgd voor meer structuur en continuïteit in het overleg en de samenwerkingsrelaties. Vroeger werd er ook al eens samengewerkt met de cultuurcentra uit de buurt, of met een vormingsinstelling. Nu neemt dat een iets vastere vorm aan."

Administratie SCVW (Noemi De Clercq): "Van de volkshogescholen wordt verwacht dat zij een werking uitbouwen die verankerd is in hun regio en die vorm geeft aan de opdrachten zoals verwoord in het decreet. Zo kunnen zij op hun manier een bijdrage leveren aan de positionering van het niet-formele leren in Vlaanderen en een positief leerklimaat stimuleren."

CC Lokeren (Elke Clompen): "Het eigen aanbod aan vorming was redelijk beperkt, in aantal en diversiteit. Maatschappij- en actualiteitsgerichte lessenreeksen kwamen weinig aan bod, in tegenstelling tot meer creatieve cursussen, bvb. kalligrafie, aquarel, dans. Op dit eerste vlak was het tot hier toe een

'braakland' en heeft Vormingplus Waas-en-Dender in 2005 een meerwaarde betekend voor het Lokerse aanbod. We wachten nu met spanning de respons af van de bevolking."

Wat mag men verwachten van het beleid?

Administratie SCVW (Noemi De Clercq): "De huidige minister van Cultuur gelooft in het potentieel van de regionale volkshogescholen om de niet-formele educatie in Vlaanderen verder uit te bouwen en dichterbij de burgers te brengen. De opdrachten van de volkshogescholen worden niet in vraag gesteld. De minister is van plan om ook tijdens deze legislatuur de volkshogescholen verder te ondersteunen en ervoor te zorgen dat zij alle kansen krijgen om hun werking verder te ontplooiën."

Tenslotte, welke verwachtingen zijn er t.o.v. het beleid?

Vormingplus Mechelen: "Momenteel zijn we een beleidsplan aan het schrijven voor 4 jaar. Een eerste verwachting op korte termijn, is dat het beleid ons de **ruimte** geeft om dingen op punt te zetten, om ons te ontwikkelen en om dat mandaat te verwerven om te coördineren. Ondertussen werk ik al 20 jaar in de sector. Dit is het derde decreet dat ik meemaak. Over de hele periode bekeken, opteerde het beleid aanvankelijk voor een algemene uitbreiding tot landelijke organisaties om nadien terug de focus te leggen op een regionale invulling. Voor de lange termijn visie, hoop ik dat we de kans krijgen om een x aantal beleidsperiodes het beleid te kunnen uitwerken en voor het personeel om zich te kunnen bekwamen."

FOV (Lode Vermeersch) "Wij verwachten dat het beleid de volkshogescholen de kans geeft om te groeien. Het zijn startende organisaties. Ze moeten de **tijd** krijgen om de zaken waar te maken. Vooral omdat ze een zeer ambitieus takenpakket hebben gekregen. Daar is enerzijds een beetje decretale rust voor nodig, en anderzijds financiële ondersteuning om die taken te kunnen vervullen. De 1,5 euro per inwoner, die hen beloofd was in het decreet, krijgen ze dit jaar al. Hopelijk groeit het budget de komende jaren mee met de werking van de volkshogescholen. Kortom: de verwachting t.o.v. het beleid is ondersteuning, zowel materieel als psycho-logisch. Voor een mooie toekomst!"

Evi Gillard

Meer info vind je op
<http://www.wvc.vlaanderen.be/sociaalcultureelwerk/volwassenenwerk.htm>

www.vormingplus.be

www.socius.be

www.fov.be

DANK

Met bijzondere dank aan deze mensen voor hun medewerking en voor het delen van hun verhalen en ervaring:

Bea Elskens (Socius), Lode Vermeersch (FOV), Ria Van Asch (Vormingplus Mechelen), Piet Van Looke (CC Lokeren), Elke Clompen (CC Lokeren en bestuurslid Vormingplus Waas-en-Dender), Bart Wauters (CC Bornem en bestuurslid Vormingplus Mechelen), Noemi De Clercq (Adjunct van de directeur, Afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheekwerk, team Sociaal-Cultureel Volwassenenwerk) en anderen die ik bestookte met vragen.

REPLIEK

Reacties in verband met dit nummer zijn steeds welkom bij evi.gillard@cultuurcentra.be. In de mate van het mogelijke kan uw reactie, indien gewenst, worden opgenomen in het volgende themanummer.

COLOFON

Uittypen van de interviews

Leen Pedé – administratief medewerkster

Lay-out

Chris Vandebroek – administratief medewerkster

Redactie

Evi Gillard – stafmedewerkster

Artisjok is een elektronische uitgave van de Vereniging Vlaamse Cultuurcentra vzw. Dit themaschrift doorsturen naar vrienden en collega's is toegestaan, evenals de overname van teksten, mits bronvermelding.

U kan zich gratis abonneren op dit themaschrift door een mail te sturen naar info@cultuurcentra.be. Vergeet niet uw naam en e-mail te vermelden! Uitschrijven kan eveneens op info@cultuurcentra.be met vermelding 'uitschrijving' en uw e-mailadres.

Eerdere edities van Artisjok kan u raadplegen op www.cultuurcentra.be.

Uw persoonlijke gegevens (naam en e-mailadres) worden opgenomen in het VVC-databestand, conform de wet van 8 december 1992 betreffende de bescherming van uw privé-leven. Deze gegevens zullen enkel gebruikt worden om u regelmatig deze Artisjok te bezorgen. U hebt het recht uw persoonlijke gegevens op te vragen en te laten wijzigen.

V.U. Eugeen Van lent, voorzitter

VVC Gallaitstraat 86 bus 23 1030 Schaarbeek tel. 02 201 17 07 fax 02 201 07 19 info@cultuurcentra.be

